

Семко Марина Миколаївна

провідний фахівець відділу організації освітнього процесу НАВС

Науковий керівник:

Вартилицька Інна Анатоліївна, професор кафедри кримінального права НАВС, кандидат юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В наш час, все більшої уваги суспільство сприймає тварин як членів родин, розумних істот, що мають стійку емоційну прив'язаність до людей та залежність від них.

І вітчизняне законодавство з метою забезпечення охорони тварин та захисту їх від жорстокого поводження постійно змінюється та удосконалюється.

Прийняття міжнародних правових актів у сфері захисту тварин послужило каталізатором для відповідних зрушень у законотворчому процесі України.

21 лютого 2006 р. було прийнято Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», що стало надзвичайно важливим кроком у соціально-правовому полі України, який свідчить про суттєві зрушення у менталітеті українців [3]. Суспільна небезпека жорстокого поводження з тваринами (стаття 299 КК України) передусім полягає не тільки у тому, що жорстокість відносно тварин завдає їм шкоди, але й у тому, що вона виступає джерелом інших кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я людини.

Слідча та судова практика свідчить, що багато з тих осіб, які вчинили тяжкі злочини проти життя та здоров'я людини, починали зі знущання над тваринами.

Щодня незліченні коти, собаки та інші тварини страждають і гинуть від рук тих самих людей, які повинні піклуватися про них і захищати їх. Фізичне насильство, емоційне насильство та нехтування, що загрожує життю, є щоденною реальністю багатьох тварин. Їхня єдина надія полягає в тому, що добра людина заговорить, поки не пізно.

Наша держава здійснює послідовні кроки щодо належного забезпечення захисту прав тварин. Зокрема, правове забезпечення протидії цим явищам призвані здійснювати Європейська конвенція про захист домашніх тварин 1987 року (ратифікована в 2013 році) [2], Європейська конвенція про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментів або в інших наукових цілях [4], Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» (2006 рік) [3] та інші. З урахуванням вимог сьогодення змін зазнає і кримінальне законодавство. Чинна стаття 299 КК України законодавцями не залишена без уваги. Зміни та доповнення стосуються як окремих новацій, редагувань, так і суттєвого доопрацювання. Перші зміни були здійснені Законом України № 2120-VIII від 22 червня 2017 року [5], яким ґрунтовно змінена редакція частини 1 статті 299 КК України. В редакції названого Закону склад кримінально караного діяння утворює жорстоке поводження з тваринами,

що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацьковування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій.

У частині 2 статті 299 КК України здійснено доповнення кваліфікуючої ознаки вчинення діяння у присутності не тільки малолітнього, а і неповнолітнього. І цим же Законом чинну статтю доповнено частиною 3, в якій криміналізовано суспільно небезпечні дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або у присутності малолітнього чи неповнолітнього, або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом. Суттєвих змін зазнали і санкції даної статті. В усіх частинах із санкцій було виключено покарання у виді штрафу з включенням у виді покарання обмеження волі на строк до трьох років (частина 1), позбавлення волі (частини 2 і 3).

В подальшому законодавці повернули штраф до статті 299 КК, вказавши, що частину 1 статті 299 КК після слова «караються» доповнити словами «штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [6].

Ще одним законом чинну статтю доповнено частиною 4 з особливо кваліфікованим складом жорстокого поводження з тваринами, в якій криміналізовані дії, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, вчинені з метою створення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, або збут чи поширення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, що пропагують жорстоке поводження з тваринами, з покаранням у виді позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією тварини [7].

У відповідності до звітності Державної судової адміністрації України щорічний приріст облікованих кримінальних правопорушень за ст. 299 КК України з 70 у 2015 році до 223 лише за вісім місяців 2022 року. Відповідно, у суспільстві є потреба у особливій нормативно-правовій регламентації відносин, спрямованих на захист тварин, що буде сприяти захисту громадської моральності.

Згідно зі статистичними даними Офісу Генерального прокурора, з 2017-го до 2020 року в Україні було зареєстровано 708 кримінальних проваджень за ст. 299 КК України, 554 провадження було закрито, тільки 154 з обвинувальним актом було передано до суду. Тобто, з огляду на ці дані, до суду передавали лише близько 20 % справ; тільки стосовно 58 осіб було винесено обвинувальний вирок суду.

Жорстоке поводження з тваринами, наслідком якого є адміністративна відповідальність (ст. 89 КУпАП), – це: 1) знущання над будь-якими тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, але не заподіяло тілесних ушкоджень, каліцтва чи їх загибелі; 2) залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин, крім правил, передбачених ст. 85, 87–

88-2, 154 КУПАП, наслідком яких не є спричинення тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибель тварини.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України [1], міжнародно-правові акти, норми кримінального законодавства, Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» підзаконні нормативно-правові акти в частині, що мають відношення до досліджуваного питання. Крім того, в ході історичного та порівняльного аналізу досліджуваного питання буде досліджуватись зарубіжне законодавство в частині, що стосується питання та положення кримінального законодавства України в різні історичні періоди.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 26 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/conv>

2. Європейська конвенція про захист домашніх тварин: підписана в Страсбурзі, 13 листоп. 1987 р. Верховна Рада України: [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a15.

3. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України № 3447-IV від 21 лютого 2006 року [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text>

4. Європейська конвенція про захист хребетних тварин, що використовуються для експериментів або в інших наукових цілях: підписана 18 берез. 1986 р. Верховна Рада України: [сайт]. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_137

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин: Закон України № 2120-VIII від 22 червня 2017 року [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-19#n17>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України № 2617-VIII від 22 листопада 2018 року [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#n404>

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тв...: Закон України № 1684-IX від 15 липня 2021 року [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1684-20#n42>